

บทที่ 3

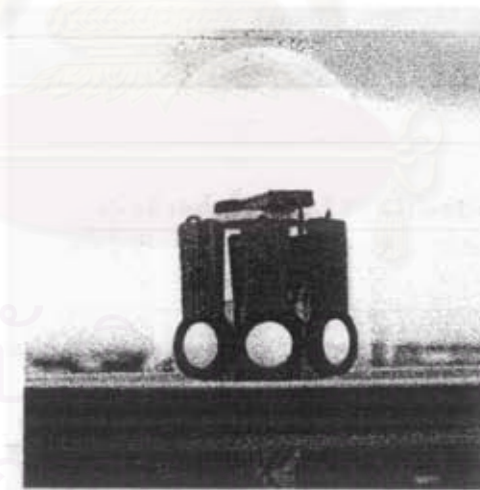
เครื่องมือ และวิธีการติดตั้งที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือ

3.1.1 ลักซ์มิเตอร์ (Lux Meter DX-200)

ลักซ์มิเตอร์ คือ เครื่องมือที่ใช้วัดปริมาณแสงสว่างมีหน่วยเป็นลักซ์ (lux) หรือ ฟุตแคนเดิล (fc) แล้วแต่ประเภทการทำงานของลักซ์มิเตอร์ เริ่มจากการที่อนุภาคของแสง (Flux) ตกกระทบบนบริเวณจุดรับแสง แล้วทำให้เกิดความต่างศักย์ของไฟฟ้า เกิดขึ้นในบริเวณจุดรับแสงดังกล่าว ส่งผลให้เครื่องมือ ที่ใช้ตรวจวัดจะอ่านค่าความต่างศักย์ของไฟฟ้า ที่เกิดขึ้น แล้วแปลงข้อมูลดังกล่าว ออกมาเป็นหน่วยความสว่างของแสง ตามที่เราต้องการ ลักซ์มิเตอร์

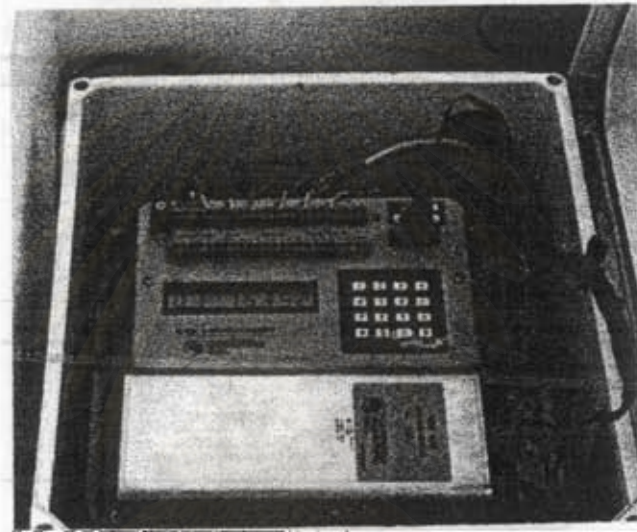
ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ ลักซ์มิเตอร์ที่มีช่วงการวัด (Measuring range) ระหว่าง 0 - 200,000 ลักซ์ (ข้อมูลจาก Instruction Manual E Chroma meter xy-1, Minolta Camera Co., Ltd) ในการวัดค่าระดับความส่องสว่างภายนอกที่ตกกระทบบนแนวระนาบนอน ไม่รวมรังสีตรงดวงอาทิตย์ (Exterior Illumination Horizontal exclude Direct Sun) และค่าระดับความส่องสว่างภายนอกที่ตกกระทบบนแนวระนาบตั้ง (Exterior Illumination Vertical exclude Direct Sun) ทั้ง 8 ทิศ ได้แก่ ทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศใต้ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงใต้

รูปที่ 3.1 แสดงเครื่องมือวัดแสงที่ใช้ในการศึกษา ลักซ์มิเตอร์ D x-200

3.1.2 แคมเบลล์ดาต้า ล็อกเกอร์ 21 X (Cambell Datalogger 21 X)

ทำงานโดยอาศัยหลักความต่างศักย์ของแรงดันไฟฟ้าที่ต่างกัน ซึ่งแรงดันไฟฟ้าสามารถวัดและแปลงออกมาโดยเครื่อง Cambel scientific Data Logger เป็นตัวเลข Digital ที่อ่านค่าได้ โดยใช้หลักการทำงานของ Whistone Bridge ในการเก็บข้อมูลค่ารังสีดวงอาทิตย์ หน่วย วัดต่อตารางเมตร (watt / sqm.) และค่าความส่องสว่างภายนอก หน่วยเป็น LUX อาศัยโปรแกรมการใช้งาน P 02, P 00 (Instruction P 02, P 00) ของคู่มือการใช้งาน และใช้เครื่องมือโพโรโมเตอร์กับลักซ์มิเตอร์ ต่อเข้าเครื่องให้แปลงค่าเป็นตัวเลข โดยข้อมูลทั้งหมดจะทำการบันทึกลงบน Storage Module ที่อ่านได้แล้วถ่ายข้อมูลจาก Storage Module ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

รูปที่ 3.2 รูปแสดงเครื่องมือแคมเบลล์ เดต้าล็อกเกอร์ 21 X (Cambell Datalogger 21 X)

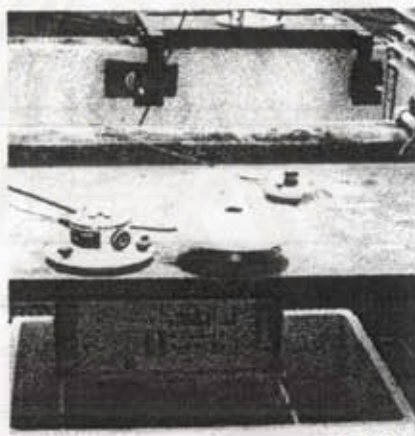
3.1.3 ไพรานอมิเตอร์ (Pyronometer)

เป็นเครื่องมือสำหรับวัดค่ารังสีดวงอาทิตย์ (ดูรูปที่ 3.3) โดยใช้ร่วมกับ แคมเบลล์ เดต้าล็อกเกอร์ 21 X (Cambell Scientific Datalogger 21 X) โดยที่เครื่องวัดแต่ละเครื่องจะมีค่าตัวคูณประกอบแตกต่างกัน ซึ่งค่าที่อ่านได้จะต้องคูณค่าประกอบดังกล่าวเพื่อให้อ่านค่าเป็นหน่วยของ วัดต่อตารางเมตร (watt / sqm.) และอ่านได้ใกล้เคียงกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้เก็บค่าดังนี้

- ค่ารังสีรวมดวงอาทิตย์ที่ตกกระทบบนแนวระนาบ (Global Horizontal Solar Radiation)
- ค่ารังสีกระจายดวงอาทิตย์ที่ตกกระทบบนแนวระนาบ (Diffuse Horizontal Solar Radiation)

ไพรานอมิเตอร์เป็นเครื่องมือวัดรังสีรวม โดยทั่วไปประกอบด้วยตัวรับแสง (Detector) ที่ประกอบด้วยเทอร์โมไพล์ (Thermopile) หลายชุดต่ออนุกรมกัน ตัวรับแสงบรรจุอยู่ในโคมแก้วครึ่งทรงกลม โคมแก้วนี้มีหน้าที่ปกป้องตัวรับแสงจากฝุ่นและลม ซึ่งจะทำให้ตัวรับแสงสูญเสียความร้อนไปเนื่องจากการพาและการแผ่รังสี ปกติโคมแก้วจะมี 2 ชั้น ทำด้วยแก้วพิเศษซึ่งจะต้องมีความหนาที่สม่ำเสมอเพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดการกระจาย ของรังสีที่ตกกระทบบนตัวรับแสง เทอร์โมไพล์ประกอบด้วยโลหะต่างชนิดเชื่อมกันอยู่ โลหะแต่ละชั้นข้างหนึ่งชุบเคลือบด้วยสีดำและอีกด้านหนึ่งชุบเคลือบด้วยสีขาวสลับกันไป โลหะด้านที่ชุบเคลือบด้วยสีขาวจะมีคุณสมบัติสะท้อนรังสีดวงอาทิตย์ที่ตกกระทบบน โลหะสีดำมีคุณสมบัติในการดูดกลืนรังสีดวงอาทิตย์ เมื่อมีแสงตกกระทบบนจะก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างอุณหภูมิของผิวทั้งสอง เนื่องจากโลหะข้างหนึ่งดูดกลืนรังสีดวงอาทิตย์ อีกข้างหนึ่งสะท้อนรังสีดวงอาทิตย์ ทำให้เกิดแรงดันไฟฟ้าเนื่องจากปรากฏการณ์เทอร์โมอิเล็กทริก โดยที่แรงดันไฟฟ้าที่เกิดขึ้นนี้ จะเกิดขึ้นกับความแตกต่างระหว่างอุณหภูมิของโลหะขาวและดำ ความแตกต่างระหว่างอุณหภูมิจะขึ้นอยู่กับความเข้มของแสงอาทิตย์ที่ตกกระทบบนตัวรับแสง แรงดันไฟฟ้าที่ได้จะมีค่าประมาณ $5-10 \text{ mV}\cdot\text{cal}^{-1}\cdot\text{cm}^2\cdot\text{min}^{-1}$ โคมแก้วมีจานกลมสีขาวสวมอยู่ จานกลมนี้มีหน้าที่ป้องกันรังสีกระจายที่สะท้อนจากพื้นดินและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้รังสีที่เข้าโคมเป็นรังสีที่มาจากครึ่งทรงกลมท้องฟ้าเท่านั้น

รูปที่ 3.3 แสดงไพรานอมิเตอร์

ในการที่จะวัดรังสีที่กระจายในแนวราบสามารถทำได้โดยการใช้ไพรานอมิเตอร์ ชนิดเดียวกับที่ใช้วัดรังสีรวม แต่จะต้องมีอุปกรณ์ที่ใช้บังรังสีตรงไม่ให้รังสีตรงตกลงบนตัวรับแสง อุปกรณ์บังรังสีตรงที่สำคัญมี 2 ชนิดคือ

1. จานบังเงา (Shading Disc) มีลักษณะเป็นจานกลมเล็กซึ่งขับเคลื่อนโดยใช้เครื่องมือติดตามแสงอาทิตย์ (Solar Tracking) โดยที่เงาของจานกลมจะตกลงบนผิวรับแสงตลอดทั้งวัน และขนาดของเงาจะต้องมีขนาดพอดีกับผิวรับแสงเพื่อให้จานกลมบัง รังสีส่วนอื่นที่ไม่ใช่รังสีตรง รังสีที่ตกกระทบบนผิวรับแสงจึงเป็นรังสีกระจายเท่านั้น

2. แหวนบังเงา (Shading Ring) มีลักษณะเป็นส่วนของวงแหวน โดยที่วงแหวนนี้จะต้องวางให้มีมุมเอียงเท่ากับเส้นรุ้งของตำแหน่งที่ต้องการวัด และจะต้องมีการขยับวงแหวนให้เงาของวงแหวนตกลงบนผิวรับแสงตลอดเวลา เนื่องจากวงแหวนมีขนาดใหญ่ เงาของวงแหวนนอกจากจะบังรังสีตรงแล้วยังบังรังสีกระจายบางส่วน ไม่ให้ตกกระทบบนตัวรับแสง ดังนั้นจึงต้องมีค่าชดเชยรังสีกระจายที่วัดได้โดยที่ค่าชดเชยนี้ จะขึ้นอยู่กับขนาดของวงแหวน สถานที่ตั้งและฤดูกาล

ถ้าสมมุติว่ารังสีกระจายจากเครื่องทรงกลมท้องฟ้ามีลักษณะสม่ำเสมอตลอดทั้งท้องฟ้า (isotropic) สามารถหาค่าชดเชยได้จากสมการ

$$X = \frac{2b}{\pi r} \cos 3\delta \left[\frac{\pi \omega_s \sin \varnothing \sin \delta + \cos \varnothing \cos \delta \sin \omega_s}{180} \right]$$

(3.1)

เมื่อ	X	=	สัดส่วนของรังสีจากเครื่องทรงกลมท้องฟ้าที่ถูกวงแหวนบัง
	b	=	ความกว้างของวงแหวน
	r	=	รัศมีของวงแหวน
	δ	=	มุมเดคลิเนชันดวงอาทิตย์ (องศา)
	$\varnothing$	=	เส้นละติจูดของสถานที่วัดรังสี (องศา)
	ω_s	=	มุมชั่วโมงพระอาทิตย์ตก (องศา)

และสามารถหาค่ารังสีกระจายได้จาก

$$R_d = \left[\frac{1}{1-X} \right] R_{d, \text{Measure}}$$

(3.2)

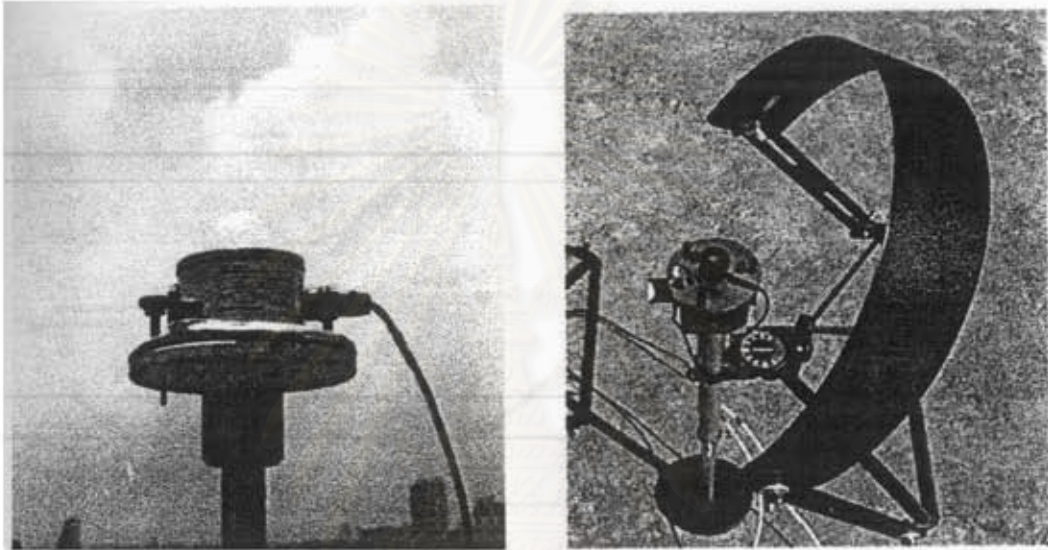
เมื่อ R_d คือรังสีกระจายรายวันที่ถูกต้อง(อาจเป็นรายชั่วโมงหรือรายวันก็ได้) $R_{d, \text{Measure}}$ คือค่ารังสีกระจายที่วัดได้

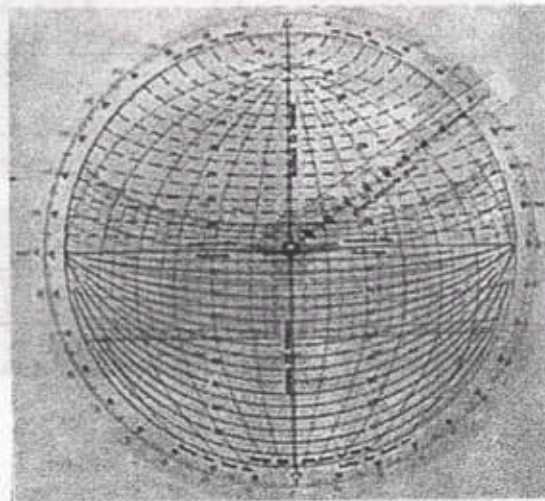
รูปที่ 3.4 แสดงไพรานอมิเตอร์วัดรังสีกระจาย

ในการวัดค่าระดับรังสีดวงอาทิตย์ และความส่องสว่างภายนอกไม่รวมแสงตรงของดวงอาทิตย์ อาศัยอุปกรณ์บังแดดที่เป็นแถบเงา (Shadow Band) มีความทึบแสงเพื่อป้องกันไม่ให้ตัววัดได้รับอิทธิพลของรังสีตรงของดวงอาทิตย์ ความกว้างของแถบเงากำหนดให้มีความกว้างน้อยที่สุด เพื่อให้ตัววัดสามารถรับค่ารังสีกระจายดวงอาทิตย์มากที่สุด แถบเงานี้มีลักษณะเป็นแถบโค้งพาดไปตามวงโคจรของดวงอาทิตย์ (ดูรูปที่ 3.4) โดยอาศัยตารางการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ ปรับตั้งแถบเงาให้สามารถบังดวงอาทิตย์ได้ในวัน และเวลาที่ต้องการ ซึ่งหากมีการคลาดเคลื่อนการปรับมุมของแถบเงาก็สามารถปรับด้วยมือโดยการสังเกตเงาที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

รูปที่ 3.5 เครื่องมือวัดรังสีดวงอาทิตย์ไพโรมิเตอร์ รูปที่ 3.6 รูปแสดงอุปกรณ์บังเงา (Shadow Band)

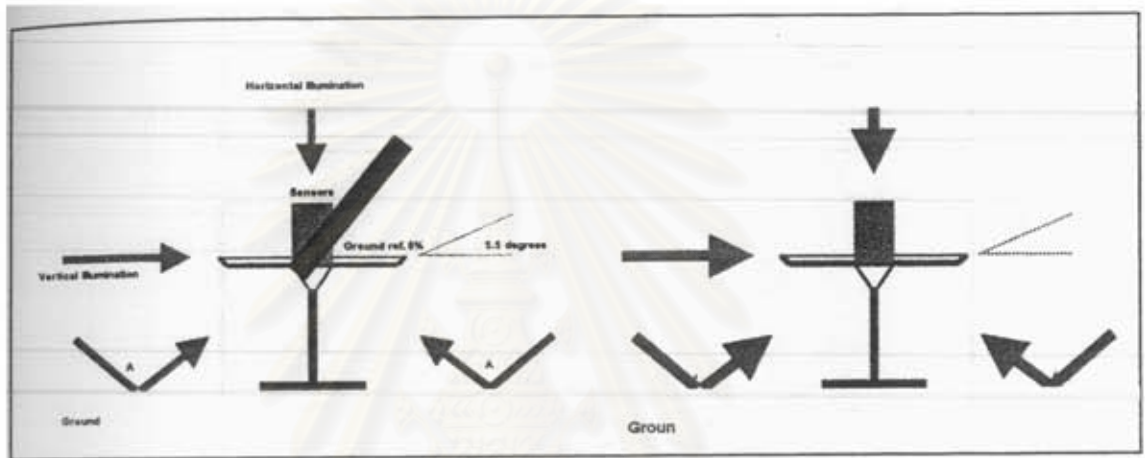
รูปที่ 3.7 รูปแสดงตารางการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์

3.2 วิธีการติดตั้งเครื่องมือ

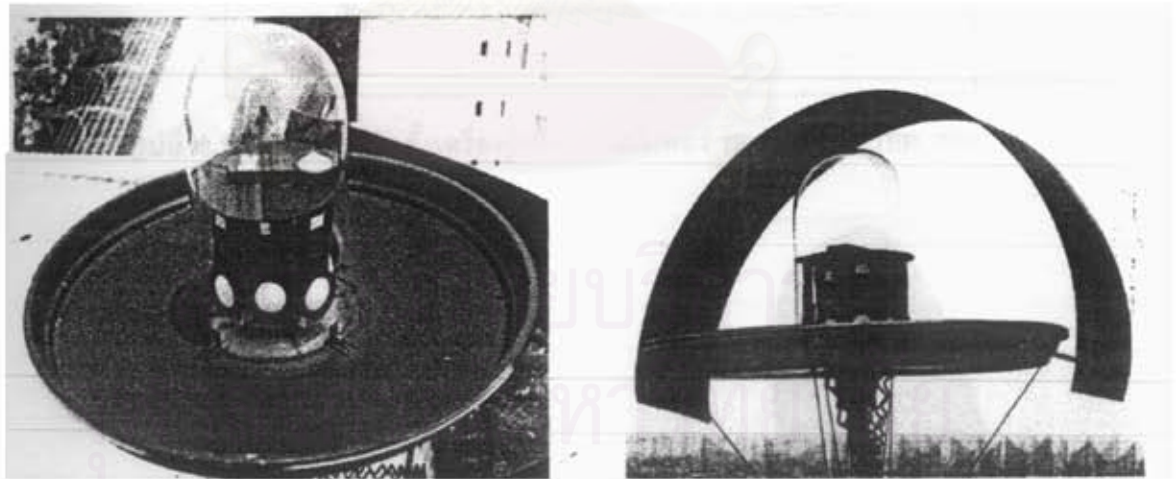
การติดตั้งเครื่องมือได้เริ่มทำการติดตั้งและทดลอง ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2542 - 31 มีนาคม 2543 ณ ชั้นคาเฟ่ชั้น 8 ของอาคารบ้านสวนชน รัชดาภิเษก

เครื่องมือทั้งหมดที่ทำการติดตั้ง ได้มีการบันทึกข้อมูลตลอดทั้งวัน (24 ชั่วโมง) และส่งข้อมูลทั้งหมดลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการวิเคราะห์ โดยมาตรฐานในการติดตั้งเครื่องมือทั้งหมด ติดตั้งตามมาตรฐานของ CIE และ ได้รับคำแนะนำจากสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT.)

3.2.1 การติดตั้งเครื่องมืออ่านค่าแสงภายนอก

รูปที่ 3.8 แสดงการติดตั้งเครื่องมือลักซ์มิเตอร์ DX-200

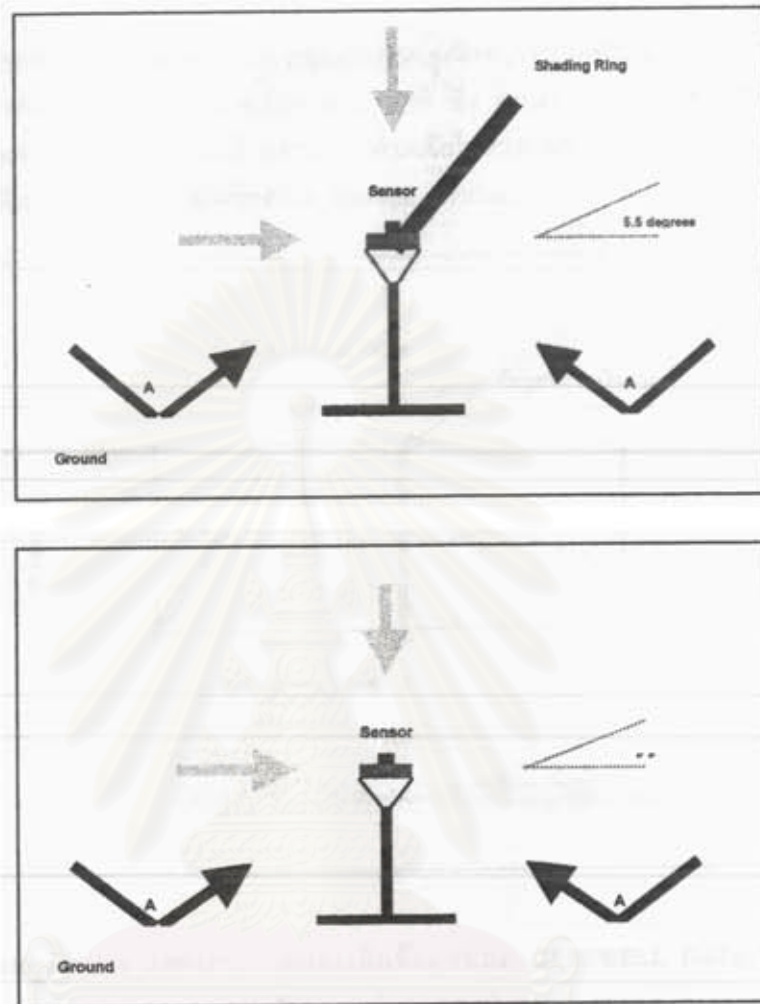
(ก)

(ข)

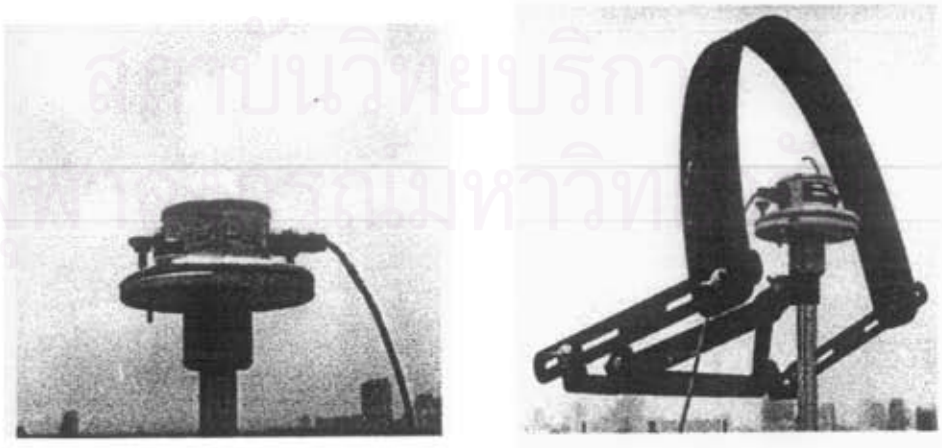
(ก) รูปที่ 3.9 แสดงการติดตั้งเครื่องมือวัดแสงโดยตรงจากดวงอาทิตย์

(ข) รูปที่ 3.10 แสดงการติดตั้งเครื่องมือวัดแสงกระจายจากดวงอาทิตย์

3.2.2 การติดตั้งเครื่องมืออ่านค่ารังสีดวงอาทิตย์

รูปที่ 3.11 แสดงการติดตั้งเครื่องมือไพรานอมิเตอร์ (PYRANOMETER PSP)

(ก)

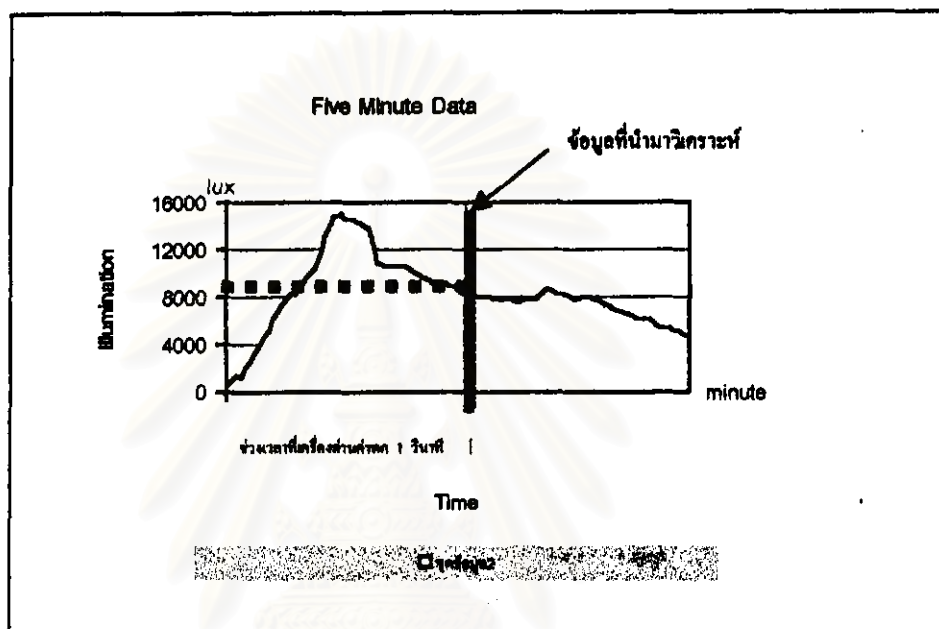
(ข)

(ก) รูปที่ 3.12 แสดงการติดตั้งเครื่องมือวัดรังสีรวมจากดวงอาทิตย์

(ข) รูปที่ 3.13 แสดงการติดตั้งเครื่องมือวัดรังสีกระจายจากดวงอาทิตย์

3.2.3 การบันทึกข้อมูล

เนื่องจากท้องฟ้าในเขตร้อนชื้นมีความแปรปรวนสูงจึงทำการเก็บข้อมูลจากค่าเฉลี่ย เพื่อลดความผิดพลาดของค่าที่อ่านได้ จึงเก็บข้อมูลเป็นราย 5 นาที ซึ่ง CAMPBELL DATA LOGGER อ่านข้อมูล ณ สภาพท้องฟ้าจริง ทุก 1 วินาที แล้วนำเอาค่าเฉลี่ยในช่วงเวลา 5 นาที (นำข้อมูล 300 ตัว มาหาค่าเฉลี่ย เป็นข้อมูล 1 ครั้ง) มาบันทึกลงใน Storage Module

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงการอ่านและเก็บข้อมูลของ CAMPBELL DATA LOGGER

ข้อมูล ณ วันที่ 20 กันยายน 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.4 สถานที่และสภาพแวดล้อม

ติดตั้งชั้นคาบฟ้าเพื่อป้องกันผลกระทบจากค่าสะท้อนแสงของอาคารและพื้นผิวโดยรอบ

(ก)

(ข)

(ค)

(ง)

รูปที่ 3.14 แสดงสภาพแวดล้อม ณ บริเวณที่ติดตั้งเครื่องมือ

- (ก) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศเหนือ
- (ข) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศใต้
- (ค) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศตะวันออก
- (ง) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศตะวันตก

(๑)

(๑)

(๒)

(๒)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3.15 แสดงสภาพแวดล้อม ณ บริเวณที่ติดตั้งเครื่องมือ

(๑) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

(๑) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้

(๒) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

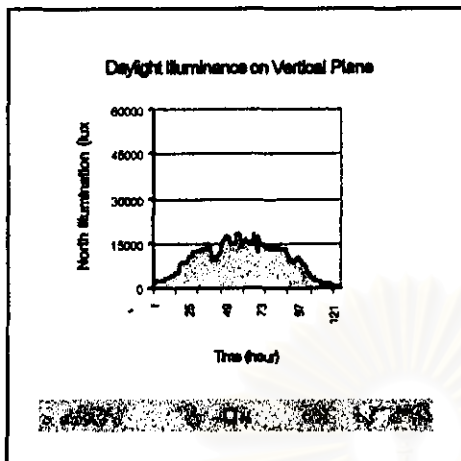
(๒) สภาพแวดล้อมทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้

3.2.5 ผังแสดงการติดตั้งเครื่องมือ

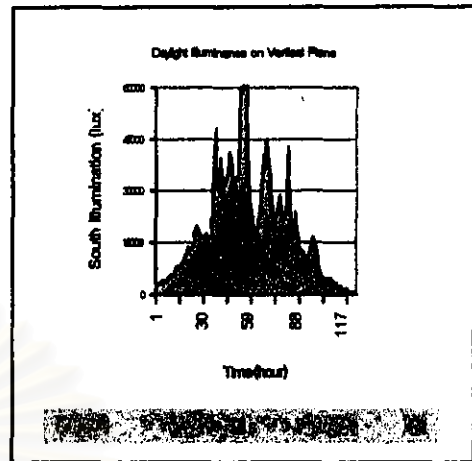

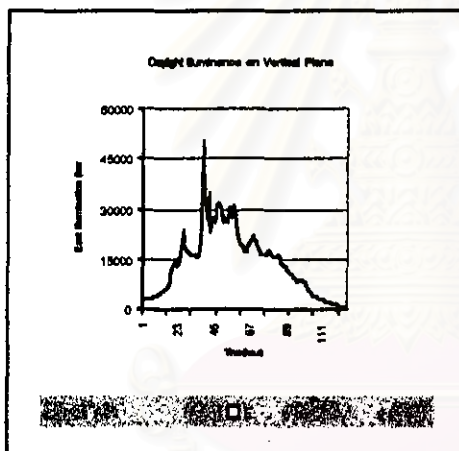
3.2.6 ตัวอย่างข้อมูลที่ไดจากการทดลอง

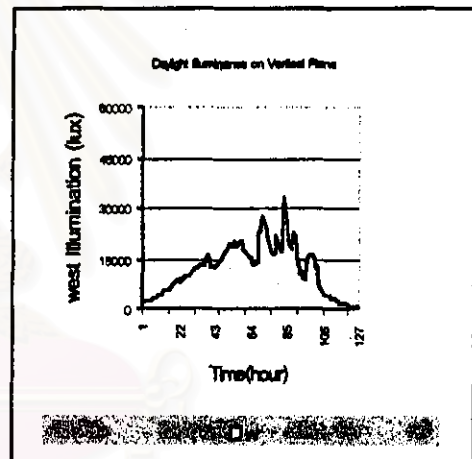
(ก)

(ข)

(ค)

(ง)

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงตัวอย่างข้อมูลที่เก็บได้จากการใช้เครื่องมือวัด

(ก) แสดงค่าความส่องสว่างของแสงในระนาบตั้ง ทางด้านทิศเหนือ

(ข) แสดงค่าความส่องสว่างของแสงในระนาบตั้ง ทางด้านทิศใต้

(ค) แสดงค่าความส่องสว่างของแสงในระนาบตั้ง ทางด้านทิศตะวันออก

(ง) แสดงค่าความส่องสว่างของแสงในระนาบตั้ง ทางด้านทิศตะวันตก

